Quản lý lưu học sinh: cần bắt đầu từ tư duy hội nhập văn hóa quốc tế

ThS LÊ KHÁNH LỘC
Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: lekhanhloc28@gmail.com

Nhận ngày 22 tháng 6 năm 2022; chấp nhận đăng tháng 7 năm 2022.

Tóm tắt: *Học viện Báo chí và Tuyên truyền (Học viện) là một trong những địa chỉ đỏ, có truyền thống đào tạo lưu học sinh quốc tế trong lĩnh vực báo chí và lý luận chính trị, đặc biệt là lưu học sinh Lào. Trải qua một thời gian dài với nhiều biến động của lịch sử - xã hội, hoạt động quản lý lưu học sinh tại Học viện đã có những đúc rút quý báu. Một trong số đó là bài học quản lý lưu học sinh cần bắt đầu từ tư duy hội nhập văn hóa, mà trước hết là hội nhập văn hóa Việt - Lào. Bài viết này xin chia sẻ kinh nghiệm quý báu đó.*
Từ khóa: *lưu học sinh Lào; quản lý lưu học sinh.*

Abstract: *The Academy of Journalism and Communication (AJC) is one the most famous institutions having a tradition of training international students in journalism and political theory, especially Laotian students. Undergoing a long time with many historical and social changes, the international student management activities at AJC have gained valuable lessons. This article shares one valuable lesson that international student management needs to start from a cultural integration mindset, firstly from the cultural integration between Vietnam and Laos..*
Keywords: *Laotian students; international student management.*

1. Sự cần thiết trong việc xây dựng tư duy hội nhập văn hóa trong việc quản lý lưu học sinh nội trú

- Tư duy hội nhập văn hóa là gì?

Khái niệm văn hóa được phát biểu từ nhiều góc độ. Tuy nhiên, định nghĩa khái quát nhất về văn hóa, đó là: "Văn hóa không chỉ bao gồm những hoạt động văn hóa nghệ thuật mà còn bao gồm những tri thức, hệ giá trị và phong cách sống của một cộng đồng dân cư hay một dân tộc"[1].

Theo sự phát triển của thời đại, trong xu thế mở cửa - hội nhập, sự hội nhập về văn hóa là hiện tượng tất yếu. Hội nhập văn hóa xuất phát từ sự giao lưu văn hóa trong môi trường mà "biên giới văn hóa" chỉ còn là khái niệm tương đối. Mỗi chúng ta đã và đang sống trong bối cảnh từng ngày, từng giờ diễn ra sự giao lưu văn hóa. Những tác động của sự dịch chuyển, biến thể, tiếp biến văn hóa như những mạch nước tác động âm thầm nhưng sâu sắc vào cá nhân mỗi chúng ta. Sự tác động khách quan này khiến mỗi con người trong thời đại hội nhập phải thay đổi tư duy; đồng thời, sự thay đổi nhận thức từ bên trong mỗi con người cũng làm cho tư duy vận động theo xu thế của thời đại. Thời đại yêu cầu tư duy con người phải theo kịp nó, trong đó có tư duy về sự hội nhập văn hóa.

Tư duy về hội nhập văn hóa là cách con người nhận thức, tiếp cận và chuyển hóa các chất liệu văn hóa thành những hiểu biết mới, hành vi tích cực tạo động lực phát triển ở mỗi cá nhân, tập thể, rộng hơn, là động lực phát triển xã hội. Trước

đây, khi đất nước Việt Nam chưa "mở cửa", xã hội còn trong thời bao cấp, con người Việt Nam chưa có được tư duy hội nhập. Có chăng, với một bộ phận nhỏ cộng đồng người Việt (là các du học sinh thời "bao cấp"), có tư duy "hướng ngoại" - là kiểu tư duy biết cách nhìn ra bên ngoài để học tập, nhưng cách tư duy đó mới chưa thể làm động lực thúc đẩy sự phát triển xã hội, và do đó nó chưa thể trở thành "tư duy hội nhập". Tư duy hội nhập là kiểu tư duy mới, theo kịp với thời đại luôn vận động theo hướng hội nhập. Về nhận thức xã hội, kiểu tư duy này cần phải được xác định là kiểu tư duy tất yếu của một xã hội năng động, mở cửa và đang hội nhập như Việt Nam. Cho đến giai đoạn Việt Nam mở cửa và chính thức gia nhập WTO (1986 - 2007), trên thực tế, đã có những lớp người trẻ ra đời và có được cho bản thân kiểu tư duy hội nhập.

Tại sao phải xây dựng/ hình thành tư duy hội nhập văn hóa trong thời đại hiện nay? *Trước hết,* đây là sự đòi hỏi của xã hội. Để cá nhân tồn tại trong một xã hội phát triển theo xu hướng hội nhập, cá nhân đó cần phải xây dựng cho bản thân cách tư duy trong hội nhập để cá nhân hội nhập được với xã hội. Ngược lại, để có một xã hội phát triển trong hội nhập, xã hội cần sự đóng góp của những cá nhân, (tập thể) biết cách hội nhập. *Thứ hai,* tư duy hội nhập văn hóa tạo động lực thúc đẩy sự phát triển cân bằng và bền vững của xã hội. *Thứ ba,* tư duy hội nhập văn hóa tạo ra một nguồn nhân lực vừa có trình độ vừa có bản lĩnh văn hóa - một phẩm chất cốt yếu để vừa bảo vệ được văn hóa dân tộc vừa thực hiện được sự tiếp biến văn hóa theo hướng tiếp thu có chọn lọc. *Cuối cùng,* tư duy hội nhập văn hóa mỗi người đều có khả năng làm giàu văn hóa dân tộc góp phần thúc đẩy sự phát triển, tiến bộ, văn minh của đất nước. Nói tóm lại, trong thời đại hiện nay, việc hình thành và xây dựng tư duy hội nhập văn hóa vừa là nhiệm vụ vừa là điều kiện phẩm chất lao động của mỗi người lao động.

Từ đó có thể suy ra, việc xây dựng tư duy hội nhập văn hóa trong hoạt động quản lý lưu học sinh nội trú cũng là nhiệm vụ thiết yếu. Nếu ví mỗi trường đại học là một con tàu thì biển lớn đã và đang là môi trường xã hội trong quá trình hội nhập. Con tàu đi trong bối cảnh hội nhập yêu cầu mọi sự quản lý dưới mọi hình thức, quy mô, tính chất cũng được đặt trong hoàn cảnh "hội nhập". Bên cạnh đó, việc quản lý lưu học sinh, về bản chất là quản lý con người. Mỗi lưu học sinh là một "đại sứ văn hóa" dân tộc; mỗi lưu học sinh là một đại diện cho văn hóa quốc gia. Do vậy, hoạt động này trong bối cảnh hiện nay, người quản lý không thể không xác lập cách tư duy, đó là tư duy hội nhập văn hóa.

2. Tư duy hội nhập văn hóa tạo điều kiện hiểu biết văn hóa nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào

Đây là bảng số liệu về lưu học sinh nội trú tại Ký túc xá Học viện Báo chí và Tuyên truyền qua các năm (tính đến 2020) của Học viện.

Năm học	Tổng số HV - SV Việt Nam	Tổng số lưu học sinh Lào	Tổng số HV - SV nội trú
2014 - 2015	1.236	122	1.358
2015 - 2016	1.277	119	1.396
2016 - 2017	1.258	135	1.393
2017 - 2018	1.331	132	1.463
2018 - 2019	1050	133	917
2019 - 2020	1.250	135	1.348

Nguồn: Báo cáo thống kê số lượng HV - SV nội trú năm 2020 của Phòng Quản lý ký túc xá.

Con số thống kê cho thấy số lưu học sinh tại Học viện qua các năm khoảng xấp xỉ 15%. Và 100% sinh viên quốc tế tại Học viện là lưu học sinh của nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào. Điều này cho thấy nếu không hiểu về văn hóa đất nước - con người của quốc gia Triệu Voi, Học viện sẽ không thể quản lý tốt các lưu học sinh này. Thực tế cho thấy, với tư duy hội nhập văn hóa, các quản sinh của học viện đã hiểu cơ bản

về đất nước, con người của quốc gia này.

Về tôn giáo, hiện nay ở Lào có các tôn giáo lớn được Nhà nước Lào công nhận và cho phép hoạt động đó là: Đạo Phật, Đạo Thiên chúa, Đạo Hồi, trong đó Đạo Phật là tôn giáo chính lớn nhất chiếm gần 90% dân số và tồn tại lâu nhất ở Lào. 100% lưu học sinh Lào ở Ký túc xá theo Đạo Phật. Với nét đặc thù riêng này, Học viện và Phòng Quản lý ký túc xá rất coi trọng và quan tâm đến vấn đề tôn giáo của lưu học sinh.

Về văn hóa, Lào có các ngày lễ lớn là Tết Bun pimay, lễ Quốc khánh - lễ Độc lập và phong tục buộc chỉ cổ tay khi mỗi cá nhân, gia đình, dòng họ có tin vui lớn trong cuộc đời. Trong phong tục này, bao giờ cũng có nghi thức múa Lăm vông. Với lưu học sinh, mỗi năm là một khóa lưu học sinh tốt nghiệp đại học. Đây là một ngày vui trọng đại của sinh viên nói chung nhất là với lưu học sinh Lào nói riêng. Trong những ngày Lễ, Tết, ngày vui trọng đại của đất nước, sinh viên Lào, lưu học sinh đều được Học viện hỗ trợ, động viên, khuyến khích và được tổ chức long trọng tại Ký túc xá theo đúng phong tục tập quán của Lào với sự có mặt đông đủ của Đại sứ quán Lào, cán bộ lãnh đạo Học viện và các phòng, ban, khoa của Học viện, cũng như toàn thể học sinh, sinh viên Việt Nam ở nội trú hưởng ứng, cảm thông và chia sẻ. Điều này đã được các bạn Lào và toàn bộ lưu học sinh ghi nhận theo đúng tinh thần "thắm tình Việt - Lào anh em".

Về đặc điểm tính cách, lưu học sinh Lào có tính cách hiền lành, chịu khó lao động, chất phác, thật thà, giản dị, hiền hòa. Trong nếp sống, các bạn ưa sự nhẹ nhàng, giải quyết công việc trong sự hòa nhã, êm thấm nhờ sự "bảo ban lẫn nhau", tránh ồn ào, lớn tiếng; không tranh cãi, tranh luận gay gắt. Về đạo đức, các sinh viên không bao giờ nói dối, không gây hấn, tạo ra sự hiểu nhầm cho nhau. Việc bênh vực cái đúng, điều phải là đạo lý trong cuộc sống của các sinh viên Lào.

Tuy nhiên, một số lưu học sinh Lào lại hạn chế sự năng động, nhạy bén, lâu thích nghi với điều kiện, yêu cầu của cuộc sống mới. Do đó, trong học tập, lưu học sinh Lào còn có nhiều khó khăn khi môi trường đại học ở Việt Nam yêu cầu năng lực tự lực, tự nghiên cứu cao.

Tóm lại, trên đây là những đặc điểm cốt lõi của lưu học sinh Lào tại Học viện. Sự nắm bắt này tạo nền tảng quản lý lưu học sinh có hiệu quả hơn.

2. Tư duy về sự hội nhập văn hóa tạo điều kiện xây dựng phương châm và phương pháp quản lý lưu học sinh của Học viện Báo chí và Tuyên truyền

Về phương châm quản lý lưu học sinh, đứng từ góc độ văn hóa, Học viện nhất quán quan điểm tôn trọng văn hóa dân tộc (của lưu học sinh); tạo điều kiện cho sinh viên hai quốc gia tìm hiểu, trao đổi và giao lưu văn hóa.

Về phương pháp, Học viện đã kết hợp quản lý lưu học sinh từ điểm tựa văn hóa trên nhiều lĩnh vựa hoạt động. Về học tập, các khoa đã tạo điều kiện cho lưu học sinh học hội nhập cùng sinh viên Việt Nam. Việc này giúp cho lưu học sinh tăng cường được khả năng ngôn ngữ (tiếng Việt), năng lực giao tiếp với người Việt, theo kịp tốc độ học tập và góp phần thúc đẩy tính tự giác học tập, giúp sinh viên Lào hiểu được trong môi trường học tập có tính cạnh tranh cao như ở Việt Nam, đó là động lực yêu cầu sinh viên Lào phải nỗ lực, quyết tâm cao để vượt qua thói quen "bằng lòng" với kết quả học tập của bản thân. Nhiều môn học được thiết kế có các loại giờ/ tiết học: giờ học thực tế, giờ học trải nghiệm; giờ học giao lưu trao đổi... theo đặc trưng môn học. Nhưng với loại giờ học này, sinh viên được đi thực tế địa phương hoặc những không gian văn hóa nhằm giúp cho họ bên cạnh nội dung kiến thức còn "mắt thấy tai nghe" đời sống văn hóa Việt Nam.

Về quản lý, Học viện, Ban Quản trị và Quản lý ký túc xá đã xây dựng mô hình quản lý "Lưu học sinh tự quản". Đây là mô hình để chính sinh viên nước ngoài tự quản lẫn nhau. Mô hình tự

quản được xây dựng từ hai điều kiện: thứ nhất, là yêu cầu quản lý của Ban Quản lý ký túc xá; thứ hai, từ nhu cầu "tự quản" của cộng đồng sinh viên nước ngoài. Đây là nhu cầu chính đáng và cần thiết. Vì chỉ bản thân sinh viên mới có thể hiểu và bày tỏ hết được nhu cầu của mình với Ban lãnh đạo đội quản lý - tự quản trong cộng đồng của sinh viên. Thông qua đội quản lý tự quản, Ban Quản lý ký túc xá sẽ sát sao hơn các vấn đề trong đời sống của cộng đồng sinh viên nước ngoài.

Mô hình tự quản được xây dựng dựa trên các phương châm sau: thứ nhất - cũng là phương châm số một, quan trọng nhất, đó là tôn trọng sự khác biệt văn hóa của cộng đồng lưu học sinh, trong đó bao gồm tôn trọng văn hóa trong cách làm việc của đội quản lý - tự quản; tôn trọng các quyết định (có nguyên tắc) của đội quản lý - tự quản. Phương châm tôn trọng sự khác biệt văn hóa thể hiện tư duy hội nhập mà không hòa tan của hai quốc gia Việt Nam và Lào (cũng như các quốc gia khác nếu có trong tương lai). Thứ hai là phương châm hài hòa. Đây là phương châm góp phần tạo nên sự cân đối, nhịp nhàng, vừa sức, phù hợp trong cách làm việc giữa hai bên Việt Nam và đội tự quản quốc tế. Không vì là "sinh viên" (ngoại quốc) mà chúng ta có thể áp đặt; cũng không vì là "sinh viên quốc tế" mà Học viện phải "nương lỏng" thiếu tính kỷ luật. Phương châm hài hòa thể hiện sự hội nhập, hòa nhập nhưng không làm mất đi bản sắc dân tộc của hai quốc gia Việt Nam - Lào. Trong nhiều năm qua, tổ chức sinh viên Lào tự quản đã kết hợp với Ban Quản lý ký túc xá chỉ đạo của Ban Giám đốc Học viện, dưới sự đã tổ chức thành công Tết Bunpimay, Tết Độc lập, Lễ Chúc mừng sinh viên tốt nghệp theo đúng phong tục - văn hóa Lào. Sự thành công của các dịp lễ lớn này không chỉ là yếu tố động viên tinh thần cho lưu học sinh mà hơn nữa, đó còn là hành động mang lại niềm tin cho sinh viên Lào trong việc phát huy, mở rộng, tạo ảnh hưởng có sức lan tỏa về dấu ấn văn hóa đất nước hoa Chăm pa trong lòng thủ đô Hà Nội.

Về việc quản lý các hoạt động văn hóa, ngoại khóa; Học viện bảo đảm tối đa nguyên tắc tôn trọng văn hóa quốc tế. Trong những ngày lễ lớn, sinh viên Lào có không gian tái hiện đầy đủ, hài hòa các nghi thức văn hóa dân tộc, bao gồm văn hóa tâm linh, văn hóa ẩm thực, văn hóa lễ hội, văn hóa ứng xử; chẳng hạn, trong lễ hội đón tết truyền thống Bunpimay, sinh viên được tổ chức chuỗi các nghi lễ: nghi lễ thờ cúng, buộc chỉ cổ tay; múa Lăm vông; lễ té nước và phần hội - ăn uống chào mừng; Với lễ đón Tết Độc lập (Ngày Quốc Khánh), sinh viên Lào được các đoàn khách Việt Nam đến chúc mừng, cùng và thực hiện nghi lễ buộc chỉ cổ tay; múa Lăm Vông... Với các hoạt động ngoại khóa khác như thi thể thao, sinh viên được chơi những môn thể thao dân tộc như bi sắt (kết hợp với Học viện Khu vực I) và những môn thể thao giao lưu như bóng chuyền, bóng đá...

Kết luận

Việc quản lý lưu học sinh quốc tế cần bắt đầu từ sự hội nhập văn hóa quốc tế. Bởi lẽ, đây vừa là cơ sở khoa học trong việc quản lý con người vừa là xu thế tất yếu trong sự vận động của xã hội. Sự hội nhập văn hóa quốc tế được thể hiện trong lĩnh vực quản lý con người ở sự hiểu biết văn hóa đặc trưng của quốc gia, dân tộc của lưu học sinh. Cùng với đó là các phương châm, biện pháp quản lý sao cho vừa mang tính "nhập gia" vừa có sự hài hòa, hội nhập. Trải qua thời gian dài quản lý lưu học sinh, Học viện Báo chí Tuyên truyền, nhất là Ban quản trị và Quản lý ký túc xá đã thực hiện tốt chủ trương quản lý con người bắt đầu từ sự hội nhập văn hóa./.

(1) Phạm Cao Phong, Hội nhập văn hóa: Lấy con người làm trung tâm, https://baoquocte.vn/hoi-nhap-van-hoa-lay-con-nguoi-lam-trung-tam-264.html